

Glücklich, Julius

O soudu mlynářův přísežných

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 297-321

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126576>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

[A i B]:

O soudu mlynářův přísežných

měl by artykul tuto též státi z sněmu léta 1599^a.

Dobré zdání¹.

Tento artykul k dobrému zdání Jich Mtem. pánům stavům se podává, poněvadž dosavad nic toho, co se v témž artykuli obsahuje, na místo postaveno a vyhledáno, se nenachází^a.

a a stavové sněm 1610.

b cis. sněm 1610.

c ráčí sněm 1610.

d se milostivě nemá sněm 1610.

e chtějí sněm 1610.

f k sněm 1610.

g paušrejber sněm 1610.

h nejlépeji A a sněm 1610.

i kdož by A a sněm 1610.

j cis. sněm 1610.

k kteréž B; kterýž A a sněm 1610.

l Dobré zdání o něm. Sněm léta 1599 A.

¹ Cely tento artykul shoduje se s druhou částí artykule sněmu 1610

O plavení dříví a zadržování i uplynutí jeho, viz tištěné artykule toho sněmu str. XCVIII—C.

² Ve skutečnosti jest to sněm z r. 1600, viz Sněmy české X str. 45.

³ V B celý tento připsenek od slov O soudu až k se nenachází jest přeškrtnut, v A však ne.

O úřednicích^a menších a jiných služebnicích desk zemských a o soudu menším zemským a oč témuž soudu souditi náleží^a.

L LII*.

Úředníci menší aby byli sazení hodní, dobří a zachovalí lidé. A tolikéž i písaři a komorníci, kteříž při deskách jsou.

* Cely artykul však v B přeškrtnut.

a O úřednicích menších v B asi omylem škrtnuto, ale rukou β připsáno: a jiných služebnicích desk zemských, což bez předcházejícího textu nedává smyslu. Další a o soudu . . . náleží zatrženo.

a V. Budovcem po straně v B: 40.

B rukou β]:

1.

obecní věc.

L LIII.

[*B rukou* β]:
2¹.

Úředníci menší^a k úřadům při dskách zemských^b podle^c privilegium krále Václava² slavné paměti^d od vyšších úředníkův zemských s radou soudu zemského podáváníí a sazení býti mají, totižto od nejvyššího komorníka království českého, od nejvyššího sudího téhož království českého a od nejvyššího písaře nadepsaného království českého: protož v tom se úředníci zemští budoucně tak zachovati mají. A ti úředníci menší, kteří tak s radou soudu zemského ke dskám zemským sazení budou, ten každý úředníku zemskému, pánu svému, zachovaj tu poslušnost a povinnost, jakž na to náleží^e.

^a Na sněmu obecním, kterýž držán byl na hradě pražském léta MDXLV^o v pondělí po Nanebevzetí Panny Marie jest zřízeno: Což se *škrtnuto v B rukou* β; z úředníkův menších *rukou* β *utvořeno* úředníci menší.

^b sazení dotýče *škrtnuto v B rukou* β.

^c podle *uděláno z poněvadž v B rukou* β.

^d na to se vztahuje, že úředníci menší *škrtnuto v B rukou* β.

^e *Celá tato část v B přeškrtnuta, ale potom po provedení oprav rukou* β *měla patrně zůstati. Viz dále. Zato v A i v B přeškrtnuta další část: Pakli by toho neučinil, tehdy jedenkaždý úředník vyšší bude moci místodržícímu svému odpuštění dáti a jiného na to místo (zpuosobem svrchu psaným) vsaditi, když mu se koli zdáti a libiti bude. Místo toho má přijíti náš nový odstavec.*

¹ *Viz marg. pozn. ruky* β *u L LII.*

² *Z 30. května 1395. Otištěno v Archivu českém I, str. 56—58. Srov. o té věci Kalousek, České státní právo, II. vyd. str. 366 a násl.*

L LIII. [*A i B nový*].

Ten artykul s sněmovním léta 1610 jest srovnán, toliko při konci takto dostavítí se má:

Pakli by toho neučinil, tehdy jeden každý úředník bude moci místodržícímu odpuštění (však s radou plného soudu zemského, a to bez soudu a všelijakého právního slyšení) dáti a jiného na to místo vsaditi a jináče nic¹.

¹ *Měněn zde artykul O nedávání odpuštění úředníkům pražským menším, jenž zní: Poněvadž úředníci menší při dskách zemských od vyšších úředníkův s radou soudu zemského podáváníí a sazení bývají a úředníku zemskému, pánu svému, náležitou poslušnost zachovati jsou povinni, i toho až posavad při tom zřízení zemském L 53 se zůstavuje. Však chtěl-li by nejvyšší úředník menšímu odpuštění dáti, to aby také s radou plného soudu zemského, avšak bez soudu*

a všelijakého právního slyšení, jináče nic učiniti mohl a mohli. *Viz tištěné artykule sněmu 1610 str. XXX.*

Přísaha úředníkův menších desk zemských.

L LIII.

Přisahám Pánu Bohu, všem svatým, najjasnějšímu knížeti a [B rukou β] pánu, panu Ferdinandovi, římskému císaři jakožto králi českému J. Mti. etc., dědicům a budoucím J. Mti.^a (aneb který by potom král český byl) a urozenému pánu N., nejvyššímu království českého J. Mti.^b, všem panuom a vládykám království českého i vší obci téhož království, chudému i bohatému v tomto úřadu, k kterémuž jsem povolán, totižto místokomornictví království českého, pravdu, věsti, křivdu tupiti, tajnost rady zachovati chci^c; toho jinak učiniti nemám ani pro přízeň ani pro nepřízeň ani pro kterou jinou věc, tak mi Buoh pomáhaj i všickni světi. 81.

A v táz slova přísahy činiti mají každý jmenujíc úřad svůj
 k místosudství, } království českého,
 k místopísařství }
 k úřednictví králové Její Mti,
 k úřednictví podkomořího,
 k písařství menších desk zemských,
 k starostství,
 k ingrosatorství větších desk zemských,
 k ingrosatorství menších desk zemských,
 k registrátorství desk zemských,
 k měřictví zemskému,
 k komornictví desk zemských,
 k deklamátorství zemskému.

^a dědicům a budoucím J. Mti. *připsáno v B rukou β.*

^b J. Mti. *připsáno v B rukou β.*

^c chci *napsáno v B rukou β místo a tisku 1564.*

¹ *Viz marg. pozn. ruky β u L LII a L LIII.*

LLV*.

Kdož by koli z menších úředníkův co koupil na svobodných [B rukou β]:
 dědinách nebo který zápis od koho k sobě ve dsky přijal, aby to †

ohlásil a dsky své před pány a vládkami na plném soudu zjevně aby četl o těch Suchých dnech, při kterýchž by jemu ve dsky kladeno bylo aneb při nazajtří svatého Jeronýma. A pakli by toho neučinil, aby toho zápisu neb vkladu ve dsky neužil¹.

* *Nezměněn.*

¹ *Celý artykul je zatřzen.*

L LVI*.

[*B rukou β*]:
† Jestliže by kdo úředníky menší nařekl neb některého z nich, což by se úředních věcí dotýkalo, že by něco úkladného a nevěrné udělali neb udělal proti právu, a toho by na ně neprovedl, má hrdlo ztratiti. Pakli by na ně dovedl anebo na kterého jednoho z nich, touž pokutu má podstoupiti.

* *Nezměněn.*

L LVII.

[*B rukou β*]:
No 4¹. Když by úředníci menší od úřadu pro práva vedení neb k nemocnému jeti měli a přijeli a seznali místa nebezpečná a požádali buď z pannov, z rytířstva, z měst, městeček, ze vsi, aby jim pruovery dávali v slušná místa jedni k druhým.

[*B rukou β*]:

Sem náleží L 22, psátí jej².

¹ *Viz přípisky 1, 2, 3 po straně L XII, LIII, L XIII.*

² *Viz zde L XXII.*

L LVIII*.

Žádný člověk nemuž přesvědčiti úředníkuov menších o věci úradní, leč by měl k svědomí z panův z lavic nebo z vládyk, kteříž v soudu zemském sedají.

* *Nezměněn.*¹

L LIX*.

[*B rukou β*]:
ke dskám¹. Úředníci pražští menší desk zemských mají zapisovati takovým titulem: „Přiznal se před úředníky pražskými“, jakož to bylo od starodávna zapisováno. Než komuž by list psali od úřadu, tehdy mají takovým titulem napřed se psátí: „Úředníci pražští menší desk zemských N. etc.“, jakož od starodávna bývalo, kromě úředníkuov

zemských najvyšších; těm se napřed jich titulem psáti má, jakož se tak zachovává podnes.

* *Neměněn.*

¹ *Viz zde D L.*

L LX*.

Takto mají v soudu menším zemským sedati.

Najprvé

Místopurkrabě pražský.

Místokomorník.

Místosudí.

Místopísař.

Úředník králové Její Mti.

Úředník podkomořího.

Než písař menších desk zemských, ten, má na katedře býti a pře spisovati. A žádný jiný nemá z soudu mluvití než místosudí s volí všech nebo komuž on káže. A též v potaz má kázati se sstupovati. A pakli by místosudího v soudu nebylo, tehdy místokomorník má totéž jako místosudí činiti.

* *Neměněn.*

M I.

Před soud zemský menší muož pohnati z dluhu z kteréžkoli věci až do sta kop grošuv českých (kromě listovní věci, kteréž purkrabě hradu pražského souditi má). A též pro nevydání lidí a čeledi zběhlých každý z^a té pokuty, o kterouž by se kdykoliv stavové snesli, byť (?) z pokuty pro vyšší hradby na jezích dělané než náleží¹, bude moci pohnati^a. A původ, kterýž o lidi a čeled pohánění, i také jiní, kteří z dluhuov i čehokoliv jiného^b pohánějí, všickni jako i pohnaný^c k vyhlášení puohonův mají osobně státi. A potom po vyhlášení puohonuov budou moci strany poručníky dskami zdělati. A ti puohonové vyhlašovati se mají v outerý před Suchými dny postními a v středu o Suchých dnech letničních a na den svatého Jeronýma. A původ při tom soudu menším při vložení žaloby, při stání pře, když k slyšení přijde, k svědkům pohánění nebo k vedení, má se při tom při všem zachovati tak, jako při soudu zemským větším. Než toliko jedno hojemství pohnanému při témž soudu dáváno býti má^d.

^a z té pokuty . . . bude moci pohnati *připsáno v B rukou* β; *za slovem* než náležel *škrtnuta v připsisku ruky* β *slova* a jiné rozličné pokuty.

^b i čehokoliv jiného *připsáno v B rukou* β.

^c jako i pohnaný *připsáno v B rukou* β.

^d *Na konci připsáno v B rukou* β, *ale opět přeškrtnuto*: Pohání se taky pro rozličné pokuty, jakékoli by hradby na jezích vyšší než náležel dělal.

¹ Viz *L LI.*

M II.

Pohnaný při vyhlášení puohonu^o i při své při, když naň zavolají, bude zachován též jako při soudu zemským. A jestliže nestane, bude naň dáno stáné právo i při svou ztratí. Pakli by se trefilo, že by původovi púhon zdvižen byl anebo že by při prosoudil aneb že by ku púhonu na vyhlášení neb na při nestál^a, tehdy pohnaný ze škod útratních má též viniti a zachován býti jako při soudu zemským větším.

^a aneb že by ku púhonu na vyhlášení neb na při nestál *připsáno v B rukou* β.

M III.

Ze škod útratních nemají před soud zemský ani před úředníky menší po rozsudku panském anebo po stáném právu poháněti, tolikéž i od jiných soudův; než ten, kdož by při obdržal před kterýmkoli soudem, má to hned úředníkuom menším jmenovati a útok vložití konečně do Suchých dní najprvé příštích, z jaké chce summy ze škod viniti, a oni úředníci mají takovou summu v registra zapsati a toho, na komž jest pře obdržena anebo právo ustálé, mají ho listem obeslati po komorníku a tu summu v listu oznámiti, aby stál před nimi na ty určité dni, kteréž od starodávna jsou k průvodům škod pokládáni. A to tito: po Suchých dnech postních středa po Provodní neděli; po Suchých dnech letničných ten den po svatě Markétě; o nazajtíí svatého Jeronýma ten den po svatém Linhartu, a též také ten den po svatých Fabiánu a Šebestiánu. A již po tento čas aby se tak zachovali a k těm časuom aby ze škod útratních obsílali listy. A též aby listy brali každý o ty škody, nedada Suchým dnuom projítí najprvnějším. Pakli by listu z těch škod svrchu psaných kdo do svrchu psaného času nevzal, tehdy z nich více přes ten čas nebude moci obsílati, leč by se to (že o ty škody mezi těmi stranami na smlouvě bylo) pokázalo. A úředníci

tu mají hned o škody útratní a náklady, kteréž pro tu při vzal, vedle průvodu konec učiniti. Pakli by ten, jsa obeslán nestál aneb poručník jeho, buď dskami zapsaný anebo mocný list pod pečeti obeslaného maje na se učiněný, tak, jakž se níže píše, se na jeho místě neohlásil aneb k těm škodám provozování nestál, mají naň právo stáné pro tu summu dáti a po stáném právu právo pustiti. A též, kdož by při soudu komorním^a při obdržal aneb právo ustál u dvorského aneb purkrabského soudův, vezma relací ke dskám zemským mají týmž způsobem hleděti o škody útratní, tak jako se nahoře píše. A jestliže by pak puovod k těm škodám před úředníky nestál, tehdy má ty škody ztratiti. Než byl-li by nemocen buď puovod neb obeslaný, mají nemoc zpravití podlé práva. Po nálezu^b o škody neb po stáném právu, a trefilo-li by^c, že by puovodu obeslání zdviženo bylo aneb že by k obeslání svému výše pro škody nestál a obeslání jemu přetrženo bylo, že po takových nálezech, stáných právech, zdvižení neb přetržení obeslá[ní] ze škod již strany po žádných škodách^d proti sobě kráčetí nemohou.

^a v komoře tisk 1564; *škrtnuto a rukou β napsáno*: při soudu komorním.

^b Po nálezu až do konce připsáno v B rukou β.

^c bo ruka β; za tím škrtnuto zdviže.

^d po škrtnuto za tím.

M III.

Jestliže by pro kteroukolivěk věc na kterémkoliv soudu^a pūhon neb obeslání komu zdviženo bylo, tehdy ihned nedadouc Suchým dnům tehdáž najprv příštím projíti, má útok ze škod vložití a potom má list ze škod vzítí a ten list má dodán býti dvě neděli před tím dnem určitým, kdy stání v obeslání o škody položeno jest. Pakli by pohnaný z těch škod do druhých Suchých dní strany druhé nevinil, tehdy již potom více viniti z nich moci nebude. A strana druhá muož znovu pohnati aneb obeslati, bude-li se mu zdáti.

^a nahoře položenou tisku 1564 škrtnuto v B a rukou β napsáno: na kterémkoliv soudu.

M V*.

Obrán-li se pohnaný neb obeslaný, muož o ty škody útratní poručníka listem neb dskami k puovoduom těch škod udělati.

* V B celý artykul přeškrtnut.

M VI*.

Kdož by koho ze škod útratních a nákladních chtěl obeslati, ten bude moci buď dskami nebo listem pod svou pečetí, pakli by pečetí své neměl, tehdy pod pečetí jiného, na místě jeho k tomu jej připsosíc poručníka k vzetí obeslání i k provozování škod udělati. A též také obeslaný k bránění týchž škod bude moci též dskami nebo listem pod svou pečetí anebo pod jiného pečetí poručníka učiniti, a oboje strany „na zisk i na ztrátu“ doložíc.

* *Nezměněn.*

M VII.

Kdež stranám obojím přisoudí něco nálezem, ješto v tom nálezu nestojí, že se jedné straně „dává za právo“^a anebo^b kde stojí v nálezu^c, též^d ve vejpovědi „dátí pamatné“, tehdy ty strany, mezi nimiž tak nalezeno neb vypovědíno jest, nemají^b se ze škod vinití. Pakli by která strana vinila, tehdy jí to obeslání bude zdviženo, kterěz pro ty škody udělá. Než jestliže by v nálezu stálo, že jedné straně „dávají za právo“ anebo kdež stojí v nálezu „dal pamatné“, ta strana muož ze škod vinití. Též také po zdvižení puohonu neb obeslání neb po puštění od puohonu aneb k němu nestání, tolikéz i k obeslání bude moci každý po škodách jíti.

A jestliže by pak při kterémžkoli soudu které straně za právo dáno bylo a dále tím nálezem k pruovodu před úředníky menší desk zemských ukázáno, proto nicméně puovod bude moci po tom nálezu po škodách (nečekaje pruovodu) jíti. A což jich před úředníky menšími pokáže, těch užive. A tolikéz potom po nálezu úředníkuov menších podlé podání o pruovod ten, komuž se za právo dá, po škodách jíti muože.

^a *V B rukou β po straně této věty, jež je podržena, připsáno: Pod titul o soudu zemském menší(!), ale tato slova jsou přeskrtnuta a rukou β dále napsáno: Psátí předce.*

^{b-b} anebo . . . vypovědíno jest nemají připsáno v B rukou β; nemají je však již též v tisku 1564; rovněž tehdy ty strany.

^c na skrtnuto za tím.

^d ve vej skrtnuto za tím.

M VIII.

Komuž by koli která summa nebo která jiná věc soudem byla přisouzena a on by jí potom skrze přátely neb smluvou (nečekaje roku),

totiž^a času v nálezu neb vejpovědi vyměřeném^b a dříve nežli by outok pro škody vložil neb obeslání prvé vyžádal, vzal^a a^c potom by ze škod vinití chtěl, kteréž by pro tu při utratil, že těch škod bude odsouzen, poněvadž jistinu skrze přátely vzal; tak^d se učiniti má i o jiné věci a při všech soudech, aby každý učině outok pro škody vložil než to, což mu přisouzeno bude, k sobě přijme^d.

a-a totiž času... vzal připsáno v B rukou β, při čemž vzal tisku 1564 opomenuto přeškrtnouti.

b vzal škrtnuto před slovem a v přípisku ruky β.

c a práva nevedl tisku 1564 škrtnuto před tím v B.

d tak... přijme připsáno v B rukou β.

M IX.

Jestliže kdo při obdrží, nemá z žádných jiných škod pro tu při vinití, než toliko, což pro tu při naloží a utratí. Pakli by z čeho jiného vinití chtěl, nemají jemu toho přisuzovati a^a měl-li by kdo maje^b pohnání neb obeslání při jednom soudu, tehdy škody vzdělej, jinakě o škody přijdeš^a.

a-a a měl-li... přijdeš připsáno v B rukou β.

b při škrtnuto za tím.

M X.

Kdož by úratní škody před úradníky pražskými menšími provoditi chtěl, ten má je provoditi napřed hospodářem a jedním podlé něho nebo dvěma nebo třemi svědky hodnověrnými (rozděle ty úraty při kterém času a mezi kým tu při před kterým soudem měl a kdy jest ty úraty vedl, kterého času přijel aneb zase odjel a s jakým počtem, aby se tomu vyrozuměti mohlo) a spravedlivý nález aby o ty úraty učiněn býti mohl, nebo^b byde-li (✓) uznáno jakož zbytečnost, napravení na škody soudcové mají moc neb je zmenšiti aneb dokonce zdvihnouti^c.

a ten A.

b nebo... zdvihnouti připsáno v B rukou β.

c jej kdo v něm škrtnuto za tím v B rukou β.

1 Viz tam.

M XI*.

Kdož by poháněti chtěl pro lidi dědičné zběhlé a také o čeled, že má poháněti před soud zemský menší pro nevydání ze dvacítí kop grošův českých

[A i B]:
Tento^a arty-
kul půjde pod
P XXIII¹.

pokuty. A jestliže by kdo koho pohnal o člověka svého dědičného i také o čeledína přístavného a služebného a jestliže by puovod dostatečně provedl před soudem zemským menším, že jest člověk jeho aneb čeledín jeho, že takový nemá dále ku přísaze připuštěn býti, ale má jemu, puovodovi, za právo dáno býti a tu pokutu bez odporosti má dáti a zaplatiti i člověka toho nebo čeledína vydati, a to ode dne rozsudku ve dvou nedělích pořád zběhlých^a.

* *Přeskrtnut v A i v B jako důsledek nového M XI. Viz dále.*

^a *U rukou a po straně: O čeledi a poddaných. Sněm léta 1585. Item sněm léta 1610. Viz dále.*

O čeledi a poddaných.

M XI. [A i B nový.]

Místo toho artykule pod touž quotu má státi artykul sněmovní tento¹:

Sněmověs
1585, 1610.

Aby^a žádnej ze všech tří stavův, též opatův a^b proboštův, prelátův, kollegiátův^c, jeptišek, klášterův^d, manův, dědiníkův, svobodníkův, nápravníkův^e a^e lidí sedlských bez listu fedrovního a povolení vrchnosti^f cizího člověka poddaného obojího pohlaví do služby nepřijímal, u sebe nepřechovával, nefedroval a nezdržoval, a to pod pokutou^h 25 kop gr. čes. a poddaníⁱ deset kop grošův čes. Při tom^j kteří by pak bezelstně s tu pokutu býti nemohli^k, aby ten měšténín čtvrt léta v tom^l městě, v kterémž usedlý jest, po nálezu na něj, buď od hejtmanův krajských aneb na soudu menším zemským učiněném, pro tůž pokutu u vězení buď na rathauze neb v dolejším vězení od purkmistra a rady téhož města zdržován byl. A pakli by mu též právo, purkmistr a rada jaký folk v tom dávali a z toho vězení vycházeti dopouštěli, aneb že by on moha s tu pokutu bejti v tom přikryt byl, mají tůž purkmistr^m a radaⁿ sami touž pokutu dáti^o. Ta pak^o pokuta takto se dobejvati má předně, kdyby se o toho zběhlého psaní učinilo o ujištění se jím a o dopomožení pokuty na něm. Jestli⁴ že by sám pán doma nebyl, aby ouředník byl povinen na to psaní odpověd dáti, a když by se již o pokutu hleděti chtělo, to aby se dalo buďto před hejtmanem krajským, aneb před ouředníky menšími a z ní vinilo a tomu aby se konec učinil nejdéle v šesti nedělích, a hejtman krajský, vyslechna tu věc, má k ouřadu nejvyššího purkrabství pražského relati učiniti, odkudž tomu, kdož tu pokutu obdržel, list zatykací na toho, kdož

takovou pokutu propadl, vydán býti má, kteréž polovice má tomu dáno býti, kdo jest o tom zběhlém čeledínu vrchnosti jeho pověděl. Pakli by ta vrchnost o tu pokutu nestála, tehdy ten přece, kdož^p o zběhlém oznámil, můž o polovici téže pokuty pořádem práva k tomu, kdož toho čeledína zběhlého přechovával^q, hleděti; pakli by sám pán o tůž pokutu právní^r hleděl a ji právně obdržel, povinen jest a bude polovici té pokuty tomu, kdož oznámil, dáti; nieméné, kteříž se za svobodné aneb osvobozené v Čechách vydávají, aby svého osvobození listy ukazovali, než co se cizozemcův dotejče, ty jedenkaždý za poddané přijímati může. Pražané pak a jiná města, když by kdo před nimi kterého spolusouseda jich obvinil, povinni sou o to^s nejdéle v šesti nedělích strany spravedlivým nálezem podělití, od kteréhožto nálezu toliko sama appellací jíti má, ale na revisi bráti se nemá; kteří pak poddaní zběhlí tu, kde se na horách pavuje, do dolův lezou, na ty se tyto pokuty nevztahují, a zběhli-li by kteří poddaní do těch měst a míst, kde hory sou, kdyby vrchnost jejich psaní pergmistru aneboližto komoře české učinila, aby z poručení jich takoví zběhlí vrchnostem jejich bez prodlení a beze všeho folku vydávání byli⁵.

a Všickni tři stavové a obyvatelé tohoto království s J. Mť. král. na tom sou se snesli *bylo před tím i v B, v B však škrtnuto rukou β.*

b a *A nemá.*

c *kollegiátův připsáno v B rukou β.*

d i *jiných klášterův A.*

e i *A.*

f *vrchnosti jeho A; v B přeškrtnuto rukou β jeho.*

g *Z sněmův léto A.*

h *propadením A a sněm 1610.*

i *poddaný A.*

j *Při tom připsáno v B rukou β.*

k *který... nemohl A a sněm 1610.*

l *tomto A.*

m *týž ouřad A a sněm 1610.*

n *rada téhož města A a sněm 1610.*

o *pak potom A.*

p *když A.*

q *přechovával A; B potřeboval.*

r *nemá A.*

s *o to A; B to.*

1 *NB. Vzato [z] zřizení zemského M 33 má A po straně.*

² *Výčet těchto kategorií shoduje se s výčtem v art. sněmu 1575 O čeledi cizích panův přechovávaní, jaká na to pokuta. Viz Sněmy české IV, str. 295. Též srov. M XXXIII.*

³ *Až potud byl vzorem art. sněmu 1610 O čeledi a poddaných, jenž zní: Jakož jsou sobě stavové při tomto sněmě ku paměti přivedli, kterak již nejednou sněmy předešlymi jak léta 1575, tak také sněmem léta 1585 držanými jsou jisté pokuty pro přechovávaní lidí poddaných a čeledí zběhlých, chtějíc takovou nepravost a nešlechtnost, kteréž se stavům od lidí poddaných a čeledí jejich skrze utkáání a zblhání z gruntů od vrchností svých dějí, přetrhnutí, nařídili: však poznávajíce to, že se mnozí na to dosti málo ohlíďají a přece mimo takové svolení cizí lidi poddané k sobě (jakž stavové vyšší, tak také i lidé poddaní jejich, též města a městečka) v službu i v podružství přijímají: i aby to jednou v nějaký lepší způsob a řád uvedeno bylo, všickni tři stavové a obyvatelé tohoto království s J. Mtl. císa. toho všeho při předešlém sněmovním léta 1585 svolení a nařízení zůstávají tak, aby žádný ze všech tří stavův bez listu fedrovního a povolení panského cizího člověka poddaného obojího pohlaví do služby nepřijímal, u sebe nepřechovával, nefedroval a nezdržoval, a to pod propadením místo předešlé pokuty, sněmem léta osmdesátého patého vyměřené, nyní toliko pětmecitma kop grošů českých, a poddaný po desíti kop. gr. českých. Neb na žádost stavu třetího, na vyšší stavy při tomto sněmě vloženu, jest od druhých pětmecitma kop grošů českých, týmž sněmem léta 1585 vyměřené, upuštěno tak, že toliko páni, rytířstvo a stav třetí pro přechovávaní poddaného neb poddané pokuty pětmecitma kop grošů českých a lidé poddaní deset kop grošů českých propadnouti mají. K tomu místo sedění půl léta na Černé věži od městské osoby, který by bezelstně s tu pokutu býti nemohl, jakž to týž sněm léta osmdesátého patého obsahuje, stavové povolili, aby ten měšťánin čtvrt léta v tom městě, do kteréhož by byl po nálezu na něj, buď od hejtmanův krajských aneb na soudu zemském menším učiněném pro tůž pokutu, s kterou by bezelstně býti nemohl, u vězení, buď na rathauze aneb v dolejší vězení téhož města, v kterémž usedlý jest, od purkmistra a rady téhož města držán byl. A pakli by mu tůž právo purkmistr a rada jaký folk v tom dávali, z toho vězení vycházeti dopouštěli aneb že by on, moha s tu pokutu býti, v tom přikryt byl, mají tůž onřad, purkmistr a rada téhož města sami tůž pokutu za něho dáti a v jiných ve všech puňktích, klausulích tůž artykul sněmovní léta osmdesátého patého v své celosti a váze, bez proměny zůstati má. A k tomu všickni tři stavové tím povinni býti mají: kdo by se svého poddaného neb poddané kde u koho doptal, že jeho a jí nemá žádný ukrývati, nikam vyšíkovati, ale ihned od toho pána vyslaným jeho neb jí vydati. Viz tištěné artykule sněmu 1610 str. LXXXV—LXXXVII.*

⁴ *Odtud byl předlohou artykul sněmu 1585 O čeledi a poddaných. Viz Sněmy české VI str. 571—579. Srov. též poznámky u C XLVII.*

⁵ *Na konci připsáno: Viz na druhé straně M XII. K tomu viz dále Dobré zdání pod M XII.*

M XI¹. [A i B.]

Tento^a artykul má tak, jakž jest poopraven, v své celosti zůstatí, toliko to při budoucím sněmě aby se uvážilo^b, má-li též opravení a dobré zdání naše i vysvětlení v těch slovích zůstatí.

^a Ten A.

^b uvážilo A; uvážil B.

¹ A i B omylem M XII. Srovnej též Dobré zdání u M XXVIII.

M XII.

Žádná kmetična, kdyby za kterým pánem ovdověla, že se na jiné grundy nemá vdávati bez vuole dědičného^a pána svého, a o to má pohánfno býti též před menší soud zemský^b.

^a dědičného připsáno jen v A.

^b zemský připsáno jen v A, za čímž škrtnuto jakož svrchu psáno stojí tisku 1564.

M XIII.

Pro^a schovance, nájemníky a pro pankharty (od kohož by ušli^b) buď hledíno jako o jiné lidi a o čeleď zběhlou. Též měl-li by kdo schovance svého, kteréhož by dal sám pán neb rytířský člověk nalzna jej chovati aneb pankharta svého vlastního. A ti dojdouce let aneb prvé že by od něho zběhli, kdež by se jich koliv u kohokoliv doptal, bude moci o ně k tomu hleděti týmž způsobem^c.

^a Aby též tisku 1564 škrtnuto v A, nikoli v B.

^b bylo pohánfno škrtnuto za tím v A i v B a napsána slova buď hledíno.

^c obyčejem svrchu psaným tisku 1564 škrtnuto v A i v B a napsáno týmž způsobem.

M XIII*.

Kdož by čí dědiny držal práva k ním nemaje a propnstil z toho zboží některé lidi z človyčeství, že to propuštění moci nemá a o to úředníci menší souditi mají.

* V B škrtnut.

M XV*.

Jestliže by kdo k komu poslal, aby mu čeledína vydal nebo člověka a služebníka nebo sirotka a ten, k komuž by posláno bylo, toho nevydal, až by jej pňhon zastíhl a teprva jej chtěl po puohonu vydati, tehdy ten (kdož jest jej pohnal) má vuoli míti jej přijíti anebo se puohonu držeti.

* V B celý škrtnut.

M XVI*.

Kdož by na kom člověka vysoudil, má jemu toho člověka vydati podlé rozsudku s tím statkem, s kterýmž se jest týž člověk k němu přibral. Než což tu pod tím pánem statku nabude, má u toho pána milosti o ten statek hleděti a ten pán má vůli jemu jej propustiti nebo nechati.

* *Nezměněn.*

M XVII.

[*B rukou β*]: Kdož by člověka čího u vazbě držal pro mord aneb pro nějaký zlý a nešlechetný skutek, a když by pán člověka toho k tomu poslal (u kohož ten sedí), aby mu jej vydal jako člověka jeho tím způsobem, jako by nic zlého neučinil, než jako by jemu zběhl, chtě z pokuty ze dvacíti pěti^a grošův českých pohnati, nemá jemu na to jeho vydati, než má se při tom člověku zachovati jako o jiném morděři aneb zločinci vedlé svolení zemského O mordech (K XXXIII)^b.

^a pěti připsáno v A i v B.

^b V B celý artykul přeškrtnut patrně proto, že má přijíti za K XXXV.

Viz tam.

¹ Viz posnámku b. Artykule O mordech se sačinají čl. K XXXIII.

M XVIII.

Jestliže by který cizozemec komu člověčenství slíbil a potom že by k někomu jinému ušel v zemi a ten, komuž by člověčenství slíbil, žádal by na tom, aby mu jeho vydal, má mu jej vydati, jako by jeho rodilý byl a nemá sobě naň z cizí země propuštěního listu jednati ani jej tím listem (by pak zjednal) zastíratí proti tomu, komuž jest člověčenství prvé slíbil. Pakli by se v tom tak nezachoval, bude moci^a se k němu hleděti vedlé vyměření zemského M II o nevydání člověka i pro pokutu^b.

^a jej pohnati pro nevydání člověka tisku 1564 škrtnuto v B, v A pouze jej pohnati.

^b se . . . M II připsáno v A i v B, o nevydání člověka i pro pokutu pouze v B rukou β.

M XIX.

Jestliže by kdo koho žádal, aby mu se čeledínem ujistil, a on vsadil by jej do vazby a ten čeledín že by jemu z vazby ušel neb vyšel beze lsti, byl-li by viněn^a z té pokuty pro nevydání čeledína,

ten^b, komuž jest ten vězeň ušel, nebude tou pokutou povinen, kdyžto^c že z vazby vyšel beze lsti a vůle toho, kdo se ním ujistil^c.

^a *V A i v B místo pohnán v tisku 1564.*

^b *pro nevydání... ten připsáno v B rukou β.*

^{c-c} *kdyžto ... ujistil připsáno v B rukou β.*

M XX.

Kdož by pod kým měl člověka svého a o něho^a podlé zřízení [B rukou β]: zemského k němu by^b neposlal a tak právem že by nehleděl o něho **Simile M 24.** k tomu, pod kýmž sedí a kázal by se jemu nočně vystěhovati a **Protož spojiti to a jeden** vybrati^c aneb^d jináče že by ho ten pán, číž člověk jest dědičný, **artykul učí-** na grunty své přijal, propadne pokutu, jakož^e svolení nahoře psané **niti 1.** o nevydání lidí M I² ukazuje^d.

A^h ten, od koho jest se^f člověk vystěhoval neb vykradl, může poslati ku pánu jeho dědičnému, aby mu ho vydal jako člověka, kterýž mu se z gruntu jeho vystěhoval a vykradl. A nechtěl-li by ho vydati, tehdy jej může pro to nevydání z pokuty pohnati a na něm tu pokutu obdržít. Než když bude zase ten člověk navrácen i^g s statkem, s kterým se ten člověk vystěhoval a vykradl, tehdy pán jeho dědičný bude moci zase vedlé práva o něho jako člověka dědičného hleděti^h.

^a *oň tisk 1564; v A připojeno ňho, v B něho.*

^b *k němu by připsáno v A i v B.*

^c *ten pán, číž to člověk jest dědičný anebo jakžkoli jej přijal na svuoj [A]: XI² grunt, propadne pokutu, jakož svolení nahoře psané o pokutě (M I) ukazuje o nevydání lidí škrtnuto z tisku 1564, ale částečně, jak patrnó, opakuje se v přepisku d-d.*

^{d-d} *aneb... ukazuje připsáno v B rukou β.*

^e *jakž škrtnuto před tím.*

^f *ten škrtnuto za tím.*

^g *s poku škrtnuto za tím.*

^{h-h} *A... hleděti též připsáno v B rukou β.*

¹ *Vis. tam.*

² *Vedle M I hledí k tomu též M XI; snad mělo býti výše místo M I.*

M XXI*.

Z panského neb rytířského řádu poboční synové^a neb dcery mají v moci otce svého i dědicov jeho po smrti otce mužského

pohlaví býti. Než po smrti otce i dědicův jeho mužského pohlaví mohou sobě teprva vzíti za pána, koho chtí a člověčenství slíbíti aneb v svobodě zuostati. A jestliže by od otce svého neb po smrti jeho dědicův jeho mužského pohlaví za živnosti jeden zběhl, bude moci o něj poslati, aby jemu vydán byl. Pakli by vydán nebyl, bude moci takového každého pro nevydání pohnati jako pro jiného člověka svého.

* *Nezměněn.*

a V. *Budovcem po straně v B: Spurii nobilium.*

M XXII*.

Jestliže by kdo člověka svého rukou dáním, oustně neb listem propustil komu a on to dostatečně provedl, má toho ten člověk užiti jako by mu list vajahostní byl dán.

* *Nezměněn.*

M XXIII*.

Města královská i také měšťané a osoby, kteréž grunty mají na zemi svobodné, že z těch mají vydávati lidi zběhlé, sirotky i čeled, jako páni neb rytířstvo jedni druhým vydávají.

* *Nezměněn.*

M XXIII*.

Jestliže by kdo člověka čího na gruntu za sebou osazeného měl a ten člověk že by se pod svého pána dědičného vystěhoval anebo se vykradl od toho, pod kterýmž jest seděl, tehdy ten, od kohož se jest vystěhoval neb vykradl, pošle-li k jeho pánu dědičnému, aby mu ho vydal jako člověka, kterýž mu se pryč vystěhoval anebo vykradl, a nechtěl-li by ho vydati, tehdy jej muože pro to nevydání z pokuty pohnati a na něm tu pokutu obdrží. Než když bude zase člověk ten navrácen i s statkem, s kterým se jest vystěhoval a vykradl, tehdy pán jeho dědičný bude moci zase vedle práva o něho jako k člověku dědičnému hleděti.

[A i B]:

Dobré zdání^a o tomto artykuli vide M XI^b. Poněvadž tento artykul čelí proti sněmovnímu snešení i také sám sebou^c, vidí se, že má dokonce minouti^d.

[B rukou β]:

Má bejtí pod kotou M 20, jež mine, neb 20 jest napravena¹.

* *Celý artykul jest v B škrtnut. Viz dále.*

^a Dobré zdání v B psáno rukou Budovcovou, ostatek rukou b.

b Vide M XI má *A* až na konci celého přepisku, zde místo něho NB.

c s sebou *A*.

d *A* nyní připojuje: Vide M XI. Sněmovním snesením míní se artykul

O čeledi a poddaných z r. 1585, převzatý do nového artykule M XI.

¹ Viz tam.

M XXV.

Kdož by cizího čeledína anebo služebníka na rukojmích měl a ten, čímž jest, žádal by toho, aby mu jej vydal a on by pravil „když mu jen rukojmě postaví, že mu jej chce rád vydati“, a ten nečekaje toho postavení anebo že by toho od něho přijítí nechtěl, až by ten rok k stavení přišel toho člověka, a přes to by z pokuty vinil^a: že té pokuty neobdrží. Než ten obviněný^b, když ten člověk jemu postaven bude, má jej tomu (kdož jest oň k němu poslal) vydati. Pakli by se ten člověk nestavěl, tehdy on vypomínaje ten základ na rukojmích, má jej tomu dáti, čímž jest člověk, čeledín nebo služebník.

^a pohnal tisk 1564; vinil *A* i *B*.

^b pohnaný tisk 1564; obviněný *A* i *B*.

M XXVI.

Kdož by, maje rukojmě za čeledína přistavného do jeho dobytí, a ten čeledín přistavní ušel by a on že by poslal^a k někomu pro toho čeledína, aby mu jej vydal a pro nevydání^b vinil^c, nedrže se rukojmí, že, přišlo-li by k obvinění z pokuty^d, jemu ten puohon zdvižen bude, a^e pokutou ten jemu nebude povinen, poněvadž tomu čeledínu bez rukojmí věřiti jest nechtěl.

^a slal tisk 1564 a *B*; *A* poslal.

^b po tom toho za tím škrtnuto v *A* i v *B*.

^c pohnal tisk 1564; vinil *A* i *B*.

^d přišlo-li by obvinění (*A*: k obvinění) z pokuty vepsáno v *A* i v *B*.

^e jemu ten puohon zdvižen bude a škrtnuto v *A*.

M XXVII.

Co se čeledi dotýče nebo lidí zběhlých z dědin, kdož by je kolivěk přechovával a mocí je u sebe držal glajtem je zastáváje, že jemu glajt dal, ten jistý, čímž jest čeledín byl, má bez omluvy

všeliké jemu jej vydati jeho nikam nevyšikuje^a. Pakli by ho nevydal nebo jej pryč vyslal, tehdy aby jej mohl viniti^b ze dvacítí pěti^c kop grošuv českých buď z panuov, z rytířstva nebo z měšťan.

^a nevystíraje tisk 1564 a B; nevyšikuje A.

^b pohnati tisk 1564 a B; viniti A.

^c pěti připsáno jen v A; viz M XI nový a M XVII.

M XXVIII.

[A i B]:
Tento artykul
má dokonce
minouti*.

[B rukou β]:
byl toliko do
času, může
minouti*.

My, Vladislav z Boží milosti uherský, český, dalmátský, charvátský etc. král, markrabě moravský, lucemburské a slézske kníže a lužické markrabě, oznamujem tímto listem, všem, že ačkolivěk na sněmu obecním, kterýž o Suchých dnech letničných držán byl při Nás na hradě pražském, mezi jinými potřebami zemskými ten jeden kus zavřin jest: Co se lidí zběhlých z gruntův dotýče, aby takoví vydáváni byli, kteříž by zběhli rok před tou válkou, kteráž jest byla za krále Jiřího, předka Našeho a potom od toho času až do dnešního dne. Kdož by takových vydati nechtěl, kterak o to poháněno má býti, to jest dskami utvrzeno a to tak zostavujem a při tom způsobu necháváme.

Což se pak dotýče lidí některých, kteříž majíce otce neboližto bratří a někteří z nich do měst jsou se obrátili a tam již živnost svou vedou a tu se osadili a gruntové jich, z kterých jsou pošli, osazeni jsou — prohlédajíce k tomu, kdyby takoví váickni z měst vydáváni býti měli, že by na mnohé lidí veliké obtížení přišlo, i chtěje pro obecní dobré a pro upokojení všech stavuov v tomto království nynější i budoucí různé zastaviti a svornost a jednota aby zachována byla — takový jsme prostředek nalezli s dobrovolným povolením pannuov, rytířstva s jedné a počtívých Pražan a horníkuov a opatrných poslův z měst Našeho království českého volí s strany druhé, takto o tom srovnali a tímto listem vypovídáme: Aby na ty saháno nebylo, kteříž v městech na gruntích osazeni jsou, ješto jsou vyšli vajíše nad osmnácte let od dátum listu tohoto, ješto by to slušně provesti mohli. Než kteříž by od osmnácti let tak vyšli byli, na ty každý podlé práva sáhnouti může, kdož by k ním spravedlnost měl, jako na lidi své.

Čhtíce pak, aby mezi poddanými Našimi nyní i budoucně o takové věci všechny ruoznice přestaly, takto o tom vypovídáme: Aby po dnešní den, kdožkoli z gruntuov panských nebo zemanských by utekl anebo přišel nemaje listu vajhostního, buď do měst Našich nebo do městecěk a do vsí jim příslušejících, anebo také který sedlák buď z panských nebo vládyckých gruntuov, totižto syna nebo bratra do měst, anebo že by sám od sebe přiběhna tu mezi nimi v městech anebo pod jich panováním býti chtěl, a též také jich dcery a sestry; kterýž by kolivěk člověk buď mužského nebo ženského pohlaví přišel (nemaje listu vajhostního od pána svého buď mladý nebo starý) do měst, anebo tu, kdež oni panování mají, že takoví od nich nemají přijati býti, než mají panům jich beze všeho zmatku vydáváni býti, kdož by toho na purgmistru požádal.

Pakli by kdo z měst nechtěl vydati, tehdy úředníci toho města a i všecka obec můž pohnána býti podle práva království tohoto.

Pakli by také kteří z gruntov lidé poddaných Našich měšťan (kteříž na zemi mají) utekli v grunty panské nebo vládycké, tehdy mají také jim tím vším způsobem vydávání býti jakož se svrchu píše. Pakli by jim vydati nechtěli, též také budou moci pohnati podle práva a obyčeje království tohoto.

A což se dotýče kmetičen zběhlých anebo těch, kteréž by se na jiného grunty vdaly, to také při tom zuostavujem, jakož jest na nynějším sněmu o tom zavřino. Tomu na svědomí pečet Naší královskou k listu tomuto přivěsiti jsme kázali. Dán na Horách Gutnách ve čtvrtek před Sv. Maří Magdalénou léta Božího tisícého čtyřstého devadesátého sedmého a království Našich uherského sedmého a českého šestmectmého¹.

* *Proto přeškrtnut v A i v B.*

¹ *Otištěn v Archivu českém V, str. 481—482. Zde vynechán na konci připojený zápis o vložení do desk.*

M XXIX.

A týž král. J. M^t a toto jest ráčil mezi pány, rytířstvem a Pražany a jinými městy koruny české vypověditi: Což se lidí zběhlých a sirotkuov dotýče před válkou, ti mají na svých místech zuostati. Než kteříž jsou rok před válkou a v válku zběhli nebo potom, ty mají jedni druhým vydávati (jestliže by kdo na kom toho žádal skrze dva zachovalá člověky anebo listem pod pečeti z kteréhokoli stavu). A kdož by nevydal, ten bude moci ze dvaceti hřiven pohnán býti vedlé svolení zapsaného, krom těch lidí, kteříž by pro víru byli vyhnáni, těch nemá vydáváno býti.

* *V A i v B přeškrtnut.*

a *V. Budovcem po straně v B: Exules [re]ligionis causa hereditariis [bon]is [ex]pulsis iisdem restituendi.*

M XXX*.

Kdož by koli čeledínu pryč kázal, že naň více nemá sahati ani z něho poháněti.

* *Neměněn.*

M XXXI*.

Kdož by kázal člověku svému prodati, nechťic ho na gruntech svých míti a on jemu člověkem hodným osadil, má jej propustiti a naň se více táhnouti nemá ani z něho poháněti, aby jeho člověk byl. A měl-li by ten člověk jaké děti, ti děti obojího pohlaví, kteříž by let devíti nedošli a neměli a při otci svým bytně byli, ti mají i s otcem svým po takovém vyprodání a gruntu osazení svobodni

[A]:
ten artykul
mljí*.

od toho pána býti. Než kteříž by již tehďáz v devíti letech byli, tolikéž i ti, kteříž by léta majíce, se pod pánem svým zvosazovali, ti při svém pánu za dědičné lidi předse zůstati mají. A pakli by pán z těch dětí, které od jich otce (dříve nežli by těch devíti let došli) k jakéžkoli své potřebě pobral aneb je na služby a řemesla rozdal neb jinam k vychování dal, ti tolikéž té svobody podlé otce jich vyprodání užiti nemají, než při panu dědičně zůstati mají.

* *Nezměněn.*

M XXXII*.

Kteříž by koli^a lidé děti na cizích gruntech, kdež by^a osedlí a podruzi přičozí nebo cestou jdo[uj]cí^a, zplodili, ti děti tomu pánu, na číchž gruntech jsou zplodeni, v poddanosti a jeho zůstati mají.

* *Celý artykul v B škrtnut a napsán nový, malo však odchylný.*

^a koli *připojeno v B rukou β.*

^{a-α} kdož by . . . jdoucí *připsáno k slovu v gruntech V. Budovcem.*

M 32. [B rukou β.]

Kteříž by koli lidé kmetčí cizí, na čích gruntech osedlí neb neosedlí, děti na cizích gruntech zplodili, tehdy ti děti tomu pánu, na číchž gruntech zplodeni a zrozeni jsou, v poddanosti a jeho zůstati mají.

M XXXIII.

Kdož by koli u číhožkoli člověka čeledína svého anebo člověka nalezl, má žádati člověka toho, aby se jim ujistil. A potom má pána jeho žádati, aby mu jej vydal. Pakli by toho člověka hospodáře tu tehďáz nebylo, tehdy muož-li, má jej sám dodržeti a tím právem dáti se jim tu ujistiti aneb toho má na rychtáři aneb konšelích toho práva požádati, aby se jim ujistili, a oni jsou to povinni učiniti. Pakli by ten člověk, u kohož by takový člověk neb čeledín postižen byl, aneb rychtář a konšelé jsouce za ujistění žádání, se jim neujistil neb neujistili, tehda tomu, číž člověk neb čeledín jest, má neb mají deset kop grošův českých pokuty propadnutí a dáti ve dvou nedělích pořád zběhlých. Pakli by jich neměl neb neměli, a pán toho člověka za člověka svého neb rychtáře a konšel té pokuty dáti nechtěl, má takového člověka svého neb rychtáře a konšely tomu, kdož za ujistění žádal, vydati. A ten, komuž tak

vydán bude, má toho člověka neb rychtáře a konšely vězením dostatečně a slušně opatřiti, aby do času osmi nedělí pořád zběhlých v též vazbě držán byl neb byli aneb se s původem o pokutu v tom času umluvil neb umluvili. Však tak, aby zoumyslně zdraví ani hrdlu jemu neb jim uškozeno nebylo. A po vyjití těch osmi nedělí má toho člověka neb rychtáře a konšely vazbou tréstané zase z takového vězení na rukojmé dostatečné pod základ L kop grošův českých dáti. A pakli by rukojmí neměl, tehdy na zápis dostatečný pod ztracením hrdla, aby se všelijak v skutku, v řeči ku pánu, kterýž ho neb je u vězení držal, i ke všem jeho poddaným pokojně zachoval neb zachovali. Pakli by rukojmí neměli aneb se vyručiti nechtěl neb nechtěli, bude neb budou moci předse u vězení držání býti. Jestliže by pak pán toho člověka svého neb rychtáře a konšelův nevydal ani pokuty za ně dáti nechtěl, ten a takový má dvaceti kop grošův českých puovodovi propadnouti, a on bude moci z té pokuty před hajtmany krajskejmi anebo^a před soud zemský menší^b o to k němu hleděti. Než jestliže by ten člověk neb rychtář a konšelé tomu odpírali, že tou pokutou peněžitou i vězením povinen není neb nejsou, volaje se k slyšení a původ by nechtěl na tom přestati, tehdy pán toho člověka neb jich, kdyby^c o to k němu hledíno bylo, jest povinen takového člověka svého neb rychtáře a konšely před hejtmany krajskými nebo^d soudem zemským menším postaviti a hejtmani neb^e soud zemský mají^f to k sobě přijíti. A najde-li se to, že jest ten člověk neb rychtář a konšelé tou pokutou povinen neb povinni, to jest neb deset kop grošův českých aby dal neb dali aneb u vězení pokutu trpěl neb trpěli, jakž vajíš psáno stojí. Pakli by ten člověk neb rychtář a konšelé, jsouc tak za ujištění žádání, tím člověkem neb čeledínem se ujistili, do téhodne pořád zběhlého budou ho na témž právě povinni dodržeti a dále nic. A pán (na kterého by se to právě neb gruntech ujištění stalo) má toho člověka neb čeledína pánu jeho, když by toho v tom týmdni na něm požádal, vydati. A nevydal-li by, bude moci^g z pokuty té^h dvacíti pětiⁱ kop grošův českých jako o jiné lidi podlé M XI hleděti^j.

^a před hajtmany krajskejmi anebo *připojeno V. Budovcem*; *původně bylo před hajtmanem krajskejm anebo*; *A ponechává tištěné před a připojuje hejtmany krajskými aneb před.*

b jeho pohnati škrtnuto za tím v tisku 1564 a napsáno v A i v B o to k němu hleděti, v B V. Budovcem.

c pohnán byl škrtnuto za tím v tisku 1564 a napsáno v A i v B o to k němu hleděti bylo, v B V. Budovcem.

d hejtmany krajskými nebo v B (v A: anebo před) připojeno v A i v B, v B V. Budovcem.

e hejtmáné neb v A připojeno, hejtmani neb připojeno v B V. Budovcem.

f má tisk 1564; mají v B učiněno z má V. Budovcem.

g proto pohnán býti tisku 1564 škrtnuto v A i v B.

h té připsáno v B V. Budovcem.

i pěti připsáno v B V. Budovcem.

j podlé M XI hleděti připsáno v A i v B, v B V. Budovcem.

M XXXIII.

Což se čeledi i jiných oukolníkův neb ná denníkův obojího pohlaví jakéžkoli povahy dotýče, aby takoví lidé všickni, kteříž by chtěli kde přes pole robotováním jakéhokoli díla kde přistávati a sloužiti, aby od svých pannov listy pod jich pečeti měli tak, že s povolením svého pána jeden každý jest odšel. A kdož by koli z těch lidí robotných a sedlských u kohožkoli na jakémžkoli díle oukolním, ná denním neb přistavním čeledněm byl a zjednaje se u jednoho, opět se chtěl jinam doslouze obrátiti, ten každý s volí toho pána, rytířského člověka, Pražan, města neb měštěnána aby to učiniti mohl; však maje opět list od téhož pána, rytířského člověka, Pražan, města aneb měštěnána, že s jeho neb jich volí jest odšel. A kdož by tak z těch lidí u měštěnána dělal neb složil a chtěl odjiti, tehdy ten měštěnána má oznámiti purgmistru a konšelnom a osobu jmenovati, že jest u něho byl a dobře se zachoval a za to prositi, aby jemu list fedrovní a zachování jeho podlé oznámení hospodářova dán byl.

Těž byl-li by u sedláka a od něho se bráti chtěl doslouze, aby sedlák to na pána svého neb úředníka vzneal. A pán ten neb úředník aby podlé oznámení téhož sedláka list fedrovní a zachování toho ná denníka neb čeledína dal. A bez takových listov pánu, rytířský člověk, Pražan, města neb měštěnána, man, dvořák, svobodník, nápravník i jiní i všickni zespod jmenovaní ani sedlák aby k sobě nepřijímali pod pokutou (stav panský, rytířský neb měštácký, opatové proboštové, preláti, jeptišky i jiní klášterové, manové, dědiníci, svobodníci, nápravníci) patnácti kop grošův českých, a lidé sedlští pěti kop grošův českých propadení, aneb lidé sedlští dva měsíce v věži seděním. A kdož by koli z těch lidí přišel ku pánu neb rytířskému člověku, k městu neb měštěnánu, opatu, proboštu i k jiným všem svrchu jmenovaným i k sedlákuom, nemaje listu fedrovního a svého zachování, ten každý aby hned do vězení dán byl a dotázán, koho za pána má a od koho jest (nemaje listu fedrovního) odšel. A o komž by pravil neb oznámil, že jest od něho odšel, tomu aneb těm

ihned psaním svým na jeho neb jich náklad aby oznámil, chtějí-li aneb chce-li sobě pro něj poslati a poslu zaplatiti, že jim neb jemu vydán bude; toliko aby tím neprodléval, jedné co by mohl k tomu čas postačiti. A kdož by v desíti dnech po oznámení, kdyby ho došlo, o takového člověka neb čeledína a nádenníka svého neposlat, tehdy jemu tou pokutu svrchu psanou patnácti kop grošův českých povinovat nebude, ani téhož člověka nádenníka neb čeledína v vézení déle držeti. Než bude-li chtíti u něho tak sloužiti aneb na den dělati, muože jeho při sobě míti, až by o to jeho pán stál, aby mu ho vydal (ač zastřhli by ho u něho). A přišel-li by jaký takový člověk k měšténínu bez listu fedrovního, tehdy týž měšténín má to oznámiti purgmistru a konšelnom aneb rychtáři buď v městech královských, panských, rytířských, a oni se mají k němu tím vším způsobem zachovati, jako svrchu napsáno jest. A v tom ve všem (jakž napřed dotčeno jest) pod propadením často psané pokuty všickni se zachovati mají. A kdož by koli toho pomínil a v tom se tak nezachoval, tehdy od kohož by takový čeledín, nádenník neb oukolník ušel a kdož by jej tak bez listu fedrovního a zachovacího k sobě přijal a hajtmané krajští aby o to slyšeli a vajpovědi s strany takových pokut (kteréž mezi osobami stavu panského, rytířského a městského uloženy jsou) činili. A na komž by takovou pokutu hajtmané krajští prisoudili a ten vedlé té vajpovědi se tak nezachoval a pokuty ve dvou nedělích pořád zběhlých ode dne vajpovědi nedal, aby hajtmané krajští povinni byli relací k úřadu soudu komorního učiniti, a podlé té relací má od téhož úřadu původovi (když by toho žádal) list zatykačí vydán býti. A pakli by ten původ na statek toho, na komž pokutu obdržal, právo vésti chtěl, to též bude moci učiniti.

Než což se Pražan všech tří měst pražských dotýče, poněvadž ti pod správu hajtmanův krajských nenáležejí, dopustil-li by se kdo z měšťana v týchž městech takové pokuty, na tom purgmistr a konšelé těch pokut dopomáhati mají.

Což se pak jiných lidí poddaných i jiných lidí obecných, kteří stavu neužívají, dotýče, na těch (opovídouce se prvé pánu neb úředníku) nebylo-li by dopomoženo té pokuty, pět kop grošův českých právem stavním tím vším způsobem jako pro dluh dobývati se bude moci.

Avšak při tom znamenitě se vyhrazuje, aby každý pán, rytířský člověk, město, měšténín i jiní svrchu psaní všickni i sedláci čeledínuom, nádenníkuom, oukolníkuom jich mzdy nezadržovali, než podlé smluv jim je platili a plnili.

Však každý pán, rytířský člověk, město neb měšténín i jiní všickni, kdož své poddané lidi mají, aby toho vůli měli, své sirotky a poddané k svým potřebám na slušných a spravedlivých mzdách při sobě míti. A kterých by nepotřebovali, těm aby takové listy dávání byli, aby jinde sobě vysluhovati mohli. Avšak pokudž by mu pán jeho vyměřil a jinde posluhovati uložil a dopustil, déle aby se v službu nezamlouval, než k svému pánu na uložení a vyměřený čas zase se navrátil. A takové listy, kteří se těm lidem dávati budou, u kohožkoli který člověk neb čeledín nejprvé v jaké dílo se dá anebo přistoupí, tehdy ten pán, rytířský člověk, město aneb měšténín anebo kdožkoli jiný má ten první list k sobě vzíti a jemu ho nevracovati, až by u něho do-

sloužil. A když by dosloužil a chtěl odjít, má jemu předkem zapláceno a jiný list fedrovní a jeho zachování od toho, u kohož jest sloužil neb dělal, dán býti, a od pána jeho první list též zase navrátiti tak, aby každý, kdož by jeho znovu zjednatí chtěl, věděl se čím zpravit, dokud má povolení sloužiti. Co se pak příhodných cizozemcův dotýče, kteříž by prvé zde v království u žádného v službě neb na jiném díle oukolním a nádenním nebyli, toho a takového každý muože přijíti. Však odešel-li by od koho bez listu k jiným, k tomu aby se bylo zachováno, jakž napřed o jiné čeledi a nádennících dotčeno jest.

¹ *Nyní následuje část A jestliže by kdo . . . právem stavným, která opsána jako nový M XXXIII. I ta je škrtnuta v B, nikoli v A.*

M XXXIII. [A i B nový.]

[B rukou β]:
Nenáleží sem
než ke
stavunku¹.

Jestliže^a by kdo čeledínu vyslouženému neb nádenníku, který by list fedrovní měl^b, cožkoli^c mzdy zadržel a zaplatiti nechtěl, tehdy ten čeledín neb nádenník bude se moci utéci k svému dědičnému neb přikázanému pánu a pán jeho bude moci o to státi, aby jeho^d člověku sirotku neb přikázanému zaplatil. A pokudž by se to koli našlo, že zúmysla nezaplatil, aby témuž čeledínu neb nádenníku to čtvero dal i s náklady a útratama^e, kteréž by pro jeho neplacení přišly a se zběhly. A toho též bude moci dobývati právem stavným³.

^a A jestliže *tisk 1564.*

^b *Tato věta v B připsána V. Budovcem již do tisku 1564 a zní: kterýž by list fedrovní měl.*

^c *cokoli A.*

^d *jeho člověku tisk 1564 a A; B nemá jeho.*

^e *útratami tisk 1564 a A.*

¹ *Viz S I—S IIII, oddíl O stavuncích.*

² *Tento nový M XXXIII jest část M XXXIII tisku 1564 s udanými změnami, z nichž nejdůležitější sub b. Viz předešlou pozn. 1.*

M XXXV.

A^a zase tíž hajtmané neb úředníci² mohou jiných též poháněti. A když člověka i s pokutou na tom úředníku vysoudí, muože jej k dostiučinění nálezu listem zatykacím přidržeti a jej proto zatknouti aneb, má-li jaký statek na zemi, bude moci na ten statek pro pokutu právo vésti¹.

^a *Před tím škrtnuto v A i v B: O čeled' zběhlou, tolikéž i o lidi se zboží a statkuov královských pro nevydání mají úředníci poháněni býti, kteří jsou na královských zámcích a lidi královské zpravují. Ale podle všeho škrtnutí hledí k celému artykuli. Viz též pozn. 1.*

a V. Budovcem po straně v B: Sněm 1610. Tím se mání artykul nový, dále otištěný.

¹ Tento artykul kromě jinak upravené věty A zase... poháněti převzat jako druhý odstavec nového, ale škrtnutého M XXXV.

M XXXV. [A i B nový.]

Takto ten artykul státi má¹:

Jakož to již zhusta pochází, že stavům tohoto království poddané na panství^a krále J. Mti. za úředníky, písaře i také na grunty lidi zběhlé berou a přijímají a hejtmané, purkrabové na týchž panstvích vydávati jich nechtějí, nýbrž proti vrchnosti jich posazení bývají, což vše k zlému příkladu jest, toho aby více nebývalo, nýbrž aby takoví lidé poddaní jich jedné každé vrchnosti ze všech tří stavův, kteří před^b tímto sněmovním snešením i budoucně na panstvích J. Mti. král. by se zdržovali a zdržují, vydáni byli pod pokutami sněmem vyměřenými, o což k hejtmanům a purkrabům týchž panství J. Mti. král. hledno býti má a na nich týchž pokut dobýváno býti má¹.

A² zase tíž hejtmané neb úředníci mohou k jiným též hleděti a když člověka i s pokutou na tom ouředníku vysoudí, může jej k dosti učinění nálezu listem zatykačím přidržeti a jej proto zatknouti, aneb má-li jaký statek na zemi, bude moci na ten statek pro pokutu právo vésti³.

^a panstvích A.

^b před A a sněm 1610; B: pod.

¹ Celá tato část je artykul sněmu 1610 Lidé poddaní stavům na panství J. Mti. císa. přechovávaní býti nemají. Viz tištěné artykule tohoto sněmu str. L XXXVII—L XXXVIII. Jen opět místo císa. je král.

² Odtud kromě první věty A zase... hleděti převzat z tisku 1564. Viz tam pozn. 1.

³ Celý artykul škrtnut v B, v A nikoli. Škrtnut snad pro opakování druhého odstavce, který jest skoro úplně shodný s opraveným M XXXV tisku 1564. Škrtnutí snad souvisí též s novým M XI.

O^a soudu^β dvorském^γ.

M XXXVI*.

Soud dvorský předkem aby vždycky při těchto časích před soudem komorním držán byl čtyřikrát do roka: první nazajtří svatého Bartoloměje¹, druhý nazajtří svatého Martina², třetí nazajtří svatého Pavla na víru obrácení³, čtvrtý nazajtří Svátosti⁴. A toliko na ty dny souzeno býti má a dále nic, leč by toho hodnou příčinu sudí dvorský s radami toho soudu uznal, aby dále souzeno býti